

Muszlím művelődéstörténeti előadások

Tartalom

Előszó

Maróth Miklós: Kereszténység és iszlám

Németh Pál: Az iszlám

Kéri Katalin: Tudományok és tanulmányi tervek a középkori iszlám világában

Kéri Katalin: Medreszék a középkori iszlám világában

Magyar László András: Az arab orvostudomány

Géczi János: A muszlim kert

Major Balázs: Európaiak a Közel-Keleten: A keresztes államok

Tüske László: A Qaszída. Vázlat egy arab irodalmi forma korai történetéhez

Irodalom

Előszó

Az iszlám vallásról, az európaiaktól eltérő muszlim társadalmak formájáról, kultúrájáról, művelődéséről, irodalmáról és művészetéről rendkívül korlátozott ismereteink vannak. Feltűnő például az a pontatlanság, amivel a politikai események tárgyalásába beleszövődnek a vallásos élet fogalmai és esetenként eredeti jelentésükből kiforgatva alkalmazzuk és terjesztjük őket. De a tájékozatlanság az iszlám szó magyar köznyelvi használatában is megmutatkozik. Naponta olvassuk - halljuk az "iszlám országok", "iszlám népek" stb. kifejezéseket, amelyek grammatikai szempontból helytelenek, mert a beszélő felismerhető szándéka szerint magyar jelzős szerkezetet alakított ki, de ebben egy arab főnévi igenevet (iszlám: "önmagának Isten alá rendelése") használt melléknévként, jelzői funkcióban. Az indoeurópai nyelveken tájékozódó

közvéleményben ez a forma mindinkább általánossá válik, annak ellenére, hogy a vonatkozó arab ige jelzői funkcióban használatos *activ participium* - muszlim ("magát Istennek alárendelő", azaz tulajdonképpen a "hívő") is elfogadott kifejezési forma a magyar nyelvben és könnyűszerrel alkalmazható lenne. De a keresztes háborúkig és a törökök európai hódításaig visszanyúló előítéletek és elszórt általánosítások is terhelik az iszlámmal kapcsolatos ismereteinket. A nyelvünkben élő közhelyek pedig minduntalan megerősítést kapnak a többnyire politikummal átszótt hírek és tudósítások révén, míg a mozifilmek, lektűrök és magazinok olcsó világában hovatovább a muszlim hívő szinte vallásos érzületét is kétségbe vonják.

Tény, hogy az iszlám ismerete nem tartozik az általános műveltséghez, nem része a művelt közbeszédnek, annak ellenére, hogy az egyre táguló és szűkülő világot átfogó, naponta figyelmeztető történelmi folyamatok a másik megismerésének, megbecsülésének, a kölcsönös tiszteletnek a programját is magában hordják. Ezzel szemben az iskolai történelem- könyvek csak futólag emlékeznek meg róla, a vallásoktatásban nincsen hely és idő a kereszténységtől eltérő sajátosságok kimerítő tárgyalására, a művészettörténeti és az irodalmi teljesítmények legfeljebb kuriózumként jelennek meg az intézményes oktatás keretei között. De a közoktatás tanárainak felkészítésében és képzésében sem kap kell hangsúlyt az iszlám és jól tudjuk, hogy ugyanígy érvényes ez a megállapítás az Európán kívüli művelődés teljes történetére. S az érdeklődő - megfelel eligazítás híján - óhatatlanul ki van téve a saját szempontjait követő könyv- és lapkiadásnak és az elektronikus médiának. Márpedig az iszlám kultúrája önmagában is rendkívüli értéket képvisel. Ezen túl azzal is föl hívja magára a figyelmet, hogy tudományközvetítése és mintaadó teljesítménye révén az európai kultúra középkori alakulásában rendkívüli szerepet játszott.

Az itt következő, arabisták, művelődés- és tudománytörténészek által készített előadások - eredetileg egyetemi hallgatók művelődéstörténeti kurzusának önálló fejezetei - a középkori muszlim kultúra egy-egy részterületére irányítják a figyelmet. A kötetet hézagpótló összeállításként a középiskolai oktatás segédkönyvének szánjuk, de bárki használhatja, aki komolyabban érdeklődik az iszlám iránt. Tudjuk, hogy a válogatás nem teljes és hogy folytatást kíván, közreadni mégis hálás feladatnak tetszik, hiszen bizton számíthatunk a tényeket és a tárgyilagosságot tisztelő olvasó jóindulatú figyelmére.

Ismertető

A meghódolás vallása

Tanulmányok a muszlim világról

Hegel szerint az iszlám a "Kelet forradalma", "kiegészítése annak, amit Nyugaton találunk". A próféta azt mondja: az iszlám tanúságtétel arról, hogy nincs más isten az egyetlen Istenen kívül, hogy Mohamed Isten küldötte, továbbá minden igazhitűnek előírás arról, hogy meg kell tartani az istentiszteletet, a ramadán havi böjtöt, meg kell fizetni a közösségi adót és - lehetőség szerint - el kell végezni a zarándoklatot a Szent Házhoz.

Maga az iszlám szó meghódolást jelent, azaz a teremtmény hódolatát a mindenség Ura előtt.

Ilyen értelemben - mint ahogy a címbeli idézet is mutatja - az iszlám a feltétlenség vallása. A VIII. században élt és alkotott Damaszkuszi Szent János - akinek apja a város kalifájának hivatalnoka volt, sőt egy ideig ő maga is adófelügyelőként működött - szerint azonban az iszlám egyenesen "az iszmaeliták népeket tévelygésbe vivő vallása, az Antikrisztus előfutára".

Mi mindent jelent pontosan az iszlám vallás, a muszlim kultúra? Szinte behatárolhatatlan jelentésű. Egyes elemeiről mégis képet kaphatunk az Iskolakultúra-sorozat legújabb, Muszlim művelődéstörténeti előadások című kötetéből. A válogatás aktualitását kereshetnénk a közelmúlt eseményeiben, de ennek nincs értelme. Már azért sincs, mert a tanulmánykötet egyik legnagyobb erénye és érdeme, hogy mindennemű politikától mentesen mutatja be azokat az értékeket, amelyek őszinte ámulatba ejthetik az európai kultúrán nevelkedett olvasót. Kár is lenne tagadni, hogy az iszlám ismerete nem része műveltségünknek. Ismerjük-e például az iszlám tudomány- és kultúraközvetítő szerepét? Sajnos nem. A Tüske László szerkesztette kötetben nyolc tanulmány olvasható arabisták, művelődés- és tudománytörténészek tollából. Olyan kiváló tudósoktól, szakértőktől - Maróth Miklóstól, Németh Páltól, Kéri Katalintól, Magyar László Andrásztól, Géczi Jánostól, Major Balázstól és a szerkesztőtől -, akik írásaikkal a középkori muszlim kultúra egy-egy általuk kutatott részterületére irányítják a figyelmünket. Megtudhatjuk például, hogy melyek a hasonlóságok és a különbségek az iszlám vallás és a kereszténység között. Napjainkban, amikor szinte kizárólag vallásháborút emlegetnek, jó érzés Maróth Miklós bevezető tanulmányának utolsó mondatát olvasva rádöbbenni arra, hogy "a valóság e két vallás viszonyában sokkal szebb, mint amilyennek látjuk".

Olvashatunk arról is, hogy zajlik az istentisztelet, melyek a legfőbb vallási ünnepek és szabályok. Megismerhetjük a legnagyobb arab filozófusokat - al-Fárábít, Ibn-Színát vagy Ibn-Khaldúnt -, a minden más tudósnál nagyobbra tartott orvosokat - például Ibn-Rusd-ot, Majmonidészt -, tanításuk lényegét, kortársaikra és még inkább utódaikra gyakorolt hatásukat. Külön tanulmány foglalkozik a muszlim kerttel, a keresztes háborúkkal és ezek következményeivel, valamint az arab irodalmi formák egyik legjellemzőbbikével.

Ideje, hogy tudomásunk legyen mindezekről. Főleg, ha elgondolkodunk azon, amit Németh Pál Az iszlám című tanulmányában ír: "A modern Európa csodálatraméltó sikereket mutat fel más kultúrák megismerésében, megértésében és szellemi integrálásában. (...) Egyetlen kultúra és vallás van, amellyel kapcsolatban Európának ez a bámulatra méltó képessége csődöt mondott: az iszlám."

A szerzők és a szerkesztő szándéka szerint a kötet azonkívül, hogy hiánypótló munka, középiskolai oktatási segédkönyvként is jól használható.

(Muszlim művelődéstörténeti előadások; Iskolakultúra-könyvek 10.; Szerkesztette: Tüske László; Pécs, 2001. Ára: 1800 Ft)

V. Nagy Viktória

Forrás: <http://www.hetivalasz.hu/cikk.php?id=3116>

<http://mek.oszk.hu/01600/01632/#>